

Ο Αχελώος

Ο πρωθυπουργός της χώρας μιλώντας στο λαό της Θεσσαλίας τελευταία, ανέγγειλε την απόφαση της κυβέρνησης να προχωρήσει στην εκτέλεση του έργου της εκτροπής του Αχελώου προς τη Θεσσαλική πεδιάδα. Το έργο αυτό το χαρακτήρισε ως το μεγαλύτερο αναπτυξιακό έργο που έγινε ποτέ στην Ελλάδα. Και πραγματικά είναι έτσι, αν και ακόμα δεν είναι γνωστά ούτε η έκταση ούτε η μορφή που τελικά θα πάρει σε σημαντικές πλευρές του.

Ο Αχελώος είναι ίσως ο σημαντικότερος ποταμός της Ελλάδας γιατί συνδυάζει σοβαρή και σχετικά σταθερή παροχή με μεγάλα ύψη «πτώσης» που ευνοούν την ενεργειακή του εκμετάλλευση. Πολλές δεκαετίες πριν, ήδη από την κατοχή όταν άρχισε ο προβληματισμός των ελλήνων τεχνικών πάνω στα προβλήματα ανάπτυξης του τόπου, ο Αχελώος κατείχε εξέχουσα θέση στα οράματα για τη βιομηχανική ανάπτυξη. Εθεωρείτο ως η βασική εγχώρια πηγή ενέργειας. Στα χρόνια που ακολούθησαν, έστω και με κάποια καθυστέρηση, υλοποιήθηκε, σε σημαντικό βαθμό, η ενεργειακή εκμετάλλευση του ποταμού με τα βασικά έργα στα Κρεμαστά, στο Καστράκι, στο Στράτο, στον κάτω ρου, ενώ έχουν μελετηθεί και άλλα στην άνω ρου.

Είναι γεγονός ότι η εκμετάλλευση του υδατικού δυναμικού του Αχελώου μέχρι σήμερα, αν και ήταν συνδυασμένη με αρδευτικές χρήσεις στην περιοχή της Δυτ. Ελλάδας, ήταν ωστόσο βασικά προσανατολισμένη στην ενεργειακή πλευρά.

Η ιδέα για την ενεργότερη συμμετοχή του υδάτινου δυναμικού του Αχελώου στην κάλυψη αρδευτικών αναγκών αναπτύχθηκε παράλληλα με την προοδευτικά αυξανόμενη λειψυδρία της Θεσσαλικής πεδιάδας. Οι διαθέσιμες σήμερα ποσότητες αρδευτικού νερού στη Θεσσαλία, τη μεγαλύτερη ενιαία πεδιάδα της χώρας, όχι μόνο εμποδίζουν μια ολοκληρωμένη γεωργική ανάπτυξη, αλλά δεν επαρκούν ούτε για τη σωστή άρδευση των ήδη καλλιεργημένων εδαφών.

Μία εκτροπή της κοίτης του Αχελώου προς τα ανατολικά, ώστε να διασχίζει τη Θεσσαλία και να εκβάλλει στο Αιγαίο θα μπορούσε να τροφοδοτήσει τη διψασμένη γη και να πολλαπλασιάσει τη γεωργική της απόδοση.

Η ιδέα αυτή συνδυασμένη με την πρόταση για σύγχρονη ενεργειακή εκμετάλλευση, τραβηγμένη στα ακραία όρια της ολικής εκτροπής, γίνεται ακατανίκητα ελκυστική όταν σκόπιμα ή από ασφάλεια παραλείπονται μερικές ενοχλητικές «λεπτομέρειες» που έχουν σχέση με σοβαρές τεχνικοοικονομικές αναλύσεις και παράπλευρα προβλήματα. Κάτω από αυτές τις συνθήκες είναι πολύ εύκολο να δημιουργηθούν ψυχώσεις μέσα στο λαό που άμεσα επηρεάζεται η τύχη του από τις σχετικές αποφάσεις.

Έτσι οι κάθε είδους δημαγωγοί βρίσκουν πρόσφορο έδαφος να αναπτύξουν τη δράση τους για την εξυπηρέτηση ιδιοτελών σκοπών (πολιτική επιρροή, προσωπική προβολή, ή και ανομολόγητα συμφέροντα), ενώ η δράση προς τη σωστή κατεύθυνση αναστέλεται, φρενάρει, καθυστερεί ή και ματαιώνεται.

Είναι θλιβερό, καταντά απίστευτο, ότι οι δημαγωγικές φωνές που κατάφεραν να συσπειρώσουν γύρω τους το σύνολο σχεδόν του θεσσαλιώτικου λαού με επικεφαλής την πολιτική και την τοπική η-

γεία όλου του φάσματος – πρωτοφανής ιστορικός συμβιβασμός! – πέτυχαν να αναστείλουν την κατασκευή ενός υδροηλεκτρικού έργου – το Αυλάκι – δυο χρόνια τώρα, και επιμένουν στη ματαιώσή του. Το επιχείρημα είναι ότι όταν θα γίνει το Αυλάκι θα ματαιωθεί η εκτροπή. Η αλήθεια – που μπορεί να την καταλάβει κάθε καλόπιστος και χωρίς ειδικές γνώσεις – είναι:

1. Το έργο του Αυλακιού είναι το πιο αποδοτικό από όλα τα ΥΗ έργα στην Ελλάδα.
2. Όταν θα πραγματοποιηθεί η εκτροπή, περίπου μετά 19 χρόνια, το Αυλάκι θα έχει μια λειτουργία 14 χρόνων περίπου μέσα στα οποία λειτουργώντας στο μέγιστο θα έχει υπεραποθεωθεί.

Επομένως και αν ακόμα μηδενισθεί, λόγω της εκτροπής, η παροχή προς το ΥΗΕ του Αυλακιού – πράγμα τελείως απίθανο – το έργο θα έχει αποδόσει σημαντικά μέσα στα χρόνια λειτουργίας του και θα έχει αποσβεσθεί, ενώ θα έχει συμβάλει σημαντικά στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας, που το έλλειμμά του συνεχώς διευρύνεται.

Στην πραγματικότητα και με κανένα λογικά παραδεκτό σενάριο εκτροπής, η παροχή προς Αυλάκι δεν πρόκειται να μηδενιστεί. Στη δυσμενέστερη περίπτωση θα συνεχίσει να λειτουργεί με το 1/3 της μέγιστης απόδοσης.

Είναι φανερό ότι κάτω από τις σημερινές ενεργειακές συνθήκες της χώρας, η αναστολή αυτού του έργου αποτελεί έγκλημα κατά του τόπου.

Ας δούμε όμως το πρόβλημα στο σύνολό του, από όλες τις πλευρές.

Το Υδατικό πρόβλημα της Θεσσαλίας:

Το πρόβλημα αυτό είναι πολύπλευρο. Οι βασικές του πλευρές είναι:

1. Καθορισμός των εκτάσεων για άρδευση, τύποι εδαφών, είδος καλλιεργειών, εμπορία προϊόντων.
2. Μέθοδοι άρδευσης, απαιτήσεις σε νερό για τις αρδεύσεις.
3. Νερό για ύδρευση και βιομηχανικές χρήσεις.
4. Απαιτούμενα κεφάλαια. Χρηματοδότηση.
5. Περιβαλλοντικά προβλήματα κ.λπ.

Οι αρδευόμενες σήμερα εκτάσεις του θεσσαλικού κάμπου αποτελούν μικρό μόνο ποσοστό των αρδευσίμων. Το νερό

που χρησιμοποιείται για τις αρδεύσεις αυτές προέρχεται κύρια από αντλήσεις υπόγειων νερών. Εποχικές ξηρασίες δημιουργούν τεράστια προβλήματα στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις με σοβαρές συνέπειες στην εθνική οικονομία. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος προβάλλονται δυο λύσεις: η εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης των νερών της Θεσσαλίας αρχικά και στη συνέχεια εισαγωγή από τον Αχελώο του ελλείμματος που θα προκύψει και η άλλη λύση που προτείνει άμεση εισαγωγή του Αχελώου. Η πρόκριση είναι αρχικά δύσκολη γιατί εκτός από τη σύγκριση κόστους της μονάδας όγκου νερού θα πρέπει να ερευνηθεί λεπτομερειακά και η χρήση του. Θα ήταν παρανοϊκό – ακούστηκε κι αυτό – να χρησιμοποιηθεί ένα πανάκριβο νερό για να ποτιστούν λειβάδια, για να ενισχυθεί η κτηνοτροφία.!

Ακόμα ο καθορισμός του απαιτούμενου όγκου νερού περνά μέσα από τις επιλογές του είδους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στα πλαίσια της κοινής αγροτικής πολιτικής της ΕΟΚ.

Βλέπει κανείς εύκολα ότι το όλο πρόβλημα δεν είναι μόνο δύσκολο αλλά και η λύση του δεν μπορεί παρά να είναι πολιτική.

Δεν μπορεί παρά να εντάσσεται μέσα στο γενικότερο πρόβλημα του είδους της κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, που χαράζει η πολιτική ηγεσία για το μέλλον.

Οι ακραίες θέσεις για άμεση εκτροπή 1500 εκ. m³/έτος από τον άνω ρου του Αχελώου για αρδευτική χρήση, που σημαίνει άρδευση περίπου 3 εκ. στρεμμάτων μόνο από τα νερά αυτά, δεν είναι ρεαλιστικές. Το κόστος των αρδευτικών δικτύων – μερικές εκατοντάδες δισ. – αλλά και ο ρυθμός απόδοσής των είναι τέτοια που αποθαρρύνουν οποιονδήποτε σοβαρό υπεύθυνο.

Αν και ο ακριβής όγκος των νερών που πρέπει να εκτραπούν είναι το κυριότερο στοιχείο από το αντικείμενο της οριστικής μελέτης του έργου, εν τούτοις από τα διαθέσιμα στοιχεία και με εκτιμήσεις υπεύθυνες δεν πρέπει να ξεπερνά τα 1.000 εκ. m³/έτος.

Και αυτό για την περίπτωση που τελικά αποκλειστούν η Κρύα Βρύση και το Παλιοθερλί από τη συμβολή τους στην κάλυψη των υδατικών αναγκών της Θεσσαλίας, όπως φαίνεται πιθανό – για την

Κρύα Βρύση – για λόγους αντιοικονομικούς, αλλά και μεγάλων τεχνικών δυσκολιών.

Ενεργειακές επιπτώσεις από την εκτροπή

Παρ' όλα όσα υποστηρίζονται από τους κήρυκες της ολικής εκτροπής, λεπτομερείς υπολογισμοί αποδεικνύουν ότι η εκτροπή, ακόμα και καθαρά θεωρητικά, ενεργειακά είναι ασύμφορη ακόμα και αν γίνουν όλα τα προτεινόμενα έργα στο νέο ρου του ποταμού. Αν όμως ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι θα υποδοθιστούν υπάρχοντα έργα αλλά και η ποιότητα της παραγόμενης ενέργειας, αφού θα παράγεται με χρονικούς περιορισμούς για να συνδυαστεί με τις αρδευτικές ανάγκες, τότε γίνεται φανερό, πέρα από κάθε αμφισβήτηση, ότι θα έχουμε μια υπολογίσιμη μείωση της ενεργειακής απόδοσης του ποταμού. Το κατά πόσο η απώλεια αυτή αντισταθμίζεται με αντίστοιχο όφελος από τη γεωργική παραγωγή ή γενικότερα κοινωνικοοικονομικά οφέλη, είναι θέμα που αφορά όχι μόνο σε μια τεχνοκρατική μελέτη, αλλά και στις γενικότερες πολιτικές επιλογές της πολιτείας. Η διακηρυχθείσα απόφαση της κυβέρνησης για σύσταση ειδικού φορέα για τη διαχείριση του υδατικού δυναμικού του Αχελώου, στον οποίο, εκτός των συναρμοδίων Υπουργείων, θα εκπροσωπούνται και άλλοι αρμόδιοι φορείς είναι ένα βήμα στη σωστή κατεύθυνση. Παράλληλα η άμεση, χωρίς καμιά χρονοτριβή, ανάθεση της οριστικής μελέτης του έργου και η έναρξη των προκαταρκτικών εργασιών είναι απόλυτα επιβεβλημένη. Το ίδιο επιβεβλημένη είναι η συνέχιση των ΥΗ έργων που δεν επηρεάζονται από την τελική επιλογή οποιουδήποτε από τα προτεινόμενα σενάρια.

Σε κάθε περίπτωση η κυβερνητική πολιτική οφείλει να είναι σαφής και να διακηρύσσεται άφοβα χωρίς να επηρεάζεται από τοπικιστικές πιέσεις. Για θέματα εθνικής κλίμακας, όπως του Αχελώου, πρώτος και βασικός όρος για τη σωστή θεώρησή τους είναι η ένταξή τους στο γενικό πρόγραμμα ανάπτυξης της χώρας και οι προτεινόμενες λύσεις να εναρμονίζονται με τους στόχους αυτού του προγράμματος.

Σταμάτης Χρυσολούρης